

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет фізичного виховання і спорту

Козубенко Микита Володимирович

**ДИНАМІКА СПОРТИВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОВІДНИХ
СПОРТСМЕНІВ У СТРІЛЬБІ З МАЛОКАЛІБЕРНОЇ ЗБРОЇ ЗА
ПЕРІОД 1996-2010 РР.**

017 – Фізична культура і спорт

Автореферат дипломної роботи
на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр»

Миколаїв 2019

Роботу виконано на кафедрі олімпійського та професійного спорту Чорноморського національного університету імені Петра Могили

Керівник роботи:	доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор Ольховий Олег Михайлович
-------------------------	---

Рецензент :

Захист відбудеться 20 лютого 2019 р. о 9 годині на засіданні екзаменаційної комісії у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили за адресою: м. Миколаїв, вул. 68 десантників, 10, аудиторія 4-104.

Із дипломною роботою можна ознайомитись у бібліотеці Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В останні роки рівень спортивних результатів значно підвищився. Подальше удосконалення підготовленості спортсменів щільно поєднується з вдосконаленням системи підготовки з урахуванням сучасних науково–технічних розробок та еволюції змагальної діяльності [35]

Правила змагальної діяльності і програма змагань в кульовій стрільбі багато раз зазнавали змін і корекції [59,63,64]. Міжнародна спортивна федерація з кульової стрільби (ISSF) [59] обмежує вплив технічних розробок на результати спортсменів. Це обумовило зміни в правилах змагань, нормативах та вимог до матеріально-технічної бази кульової стрільби [70].

Проте, рівень спортивних результатів спортсменів високої кваліфікації на всеукраїнському та світовому рівні, не зважаючи на зміни, є постійним[52].

Наукові дослідження результатів у стрілецькому спорті, що проводилися на різних етапах розвитку виду спорту не враховують еволюції правил змагальної діяльності та вимог до вимог підготовленості спортсменів зі стрільби. Вони пов'язані з дослідженнями спрямованими на вивчення: методики психологічної підготовки стрільців [2, 7, 15, 17, 36, 37], активних методів тренування [11, 48, 55, 56] , аспекти стрільби з пістолету [3, 7, 52],вплив вітру на політ кулі [4, 5, 6, 8], тренування за допомогою тренажера СКАТТ [19, 27], кульова спортивна стрільна та стрілецька зброя [12, 13, 20,], стрільба з пневматичної зброї [12, 13, 18, 29], методика тренування юних спортсменів [9, 12, 30, 36, 38] , спеціальна підготовка стрілка – спортсмена [38, 43, 44, 45] та іншого.

Кульова стрільба є одним з напрямів стрілецького спорту. Стрільба в цьому виді спорту виконується з пневматичних та малокаліберних пістолетів та гвинтівок. Вправи МГ-5 та МГ-6 виконуються з малокаліберної гвинтівки на дистанції 50м в олімпійській програмі і потребує найвищого рівня спортивної майстерності від спортсмена, у зв'язку зі складністю виконання вправи . МГ-5 – це жіноча олімпійська дисципліна, яка виконується з трьох положень “лежачи” ,“стоячи” , “з коліна” , у вказаній послідовності, по 20-ть залікових пострілів з кожного. МГ-6 – це чоловіча олімпійська дисципліна, вона виконується з 3-х

вище вказаних положень по 40-к залікових пострілів з кожного, що підвищує зацікавленість до цих вправ [55,56,58].

Таким чином, постає актуальне питання визначення взаємозв'язку результатів провідних спортсменів у кульовій стрільбі на прикладі малокаліберної гвинтівки у вправах МГ-5 та МГ-6 у відповідності зі змінами у правилах змагань в четвертому періоді олімпійського руху сучасності [57,65].

Мета дослідження – визначити динаміку спортивних результатів провідних спортсменів у стрільбі з малокаліберної зброї на прикладі вправ МГ-5 та МГ-6 за період 1992-2012рр.

Завдання дослідження:

1. Встановити особливості еволюції правил у стрільбі з малокаліберної зброї у вправах МГ-5 та МГ-6 у провідних спортсменів України та Світу.
2. Встановити динаміку загальних результатів провідних спортсменів у змагальних вправах МГ-5 та МГ-6 та їх взаємозв'язок у окремих положеннях.
3. Визначити тенденції змін правил та результатів провідних спортсменів України та Світу за період 1992 - 2012рр.

Об'єкт дослідження – змагальна діяльність у кульовій стрільбі.

Предмет дослідження – результативність змагальної діяльності та її тенденцій у стрільбі з малокаліберної гвинтівки .

Методи дослідження:

1. Теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел
2. Документальний метод
4. Метод математичної оцінки

Наукова новизна. Вперше охарактеризовано результативність провідних спортсменів збірної команди України та світу у стрільбі з малокаліберної зброї у вправі МГ-6 та МГ-5 у четвертому періоді олімпійського руху сучасності та проведено їх порівняльну характеристику.

Доповнено відомості про еволюційні особливості правил змагань, та підтверджено їх вплив на концепцію результатів провідних спортсменів у кульової стрільби як олімпійського виду спорту.

Практичне значення: полягає в порівнянні результатів виступів провідних спортсменів збірної команди України з кульової стрільби за період 1992 - травень 2012рр. Висвітленні тенденції змін правил змагань у кульовій стрільбі та прогнозування майбутніх перетворень у кульовій стрільбі як виду спорту. Було вивчено особливості змагальної діяльності у сучасній кульовій стрільбі з врахуванням сучасного етапу розвитку виду спорту. Результати досліджень можуть бути використані у дисципліні “Теорія і методика обраного виду спорту”.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми; сформульовано мету і завдання дослідження; визначено об’єкт, предмет; зазначено методи дослідження; розкрито наукову новизну і практичне значення магістерської роботи; подано інформацію про апробацію результатів дослідження.

У першому розділі **«Історичні аспекти розвитку кульової стрільби у системі олімпійського спорту»** здійснено теоретичний аналіз літературних джерел для вивчення розвитку стрільби у системі спорту. У ньому представлено історію вогнепальної зброї та стрільби, зародження сучасної кульової стрільби, стрілецький спорт у минулому столітті, стрільба як самостійний вид спорту, чинники, які впливають на результативність в стрільбі.

У другому розділі **«Методи та організація дослідження»** розкрито сутність використання методів дослідження, подано загальні відомості про контингент досліджуваних, схарактеризовано етапи дослідження.

Під час роботи застосовувались такі методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення науково-методичних літературних джерел, історичний метод, документальний, порівняння, методи математичної статистики.

Дослідження було проведене впродовж 3-ох етапів:

1-ий етап – було визначено тему, складене та затверджене обґрунтування магістерської роботи, проведений аналіз науково-методичної літератури за напрямом дослідження, опрацьовано відповідну документацію, написано перший розділ магістерської роботи.

2-ий етап – було проаналізовано науково-методичну літературу за темою дослідження, аналіз літературних та документальних джерел, написано другий та третій розділи магістерської роботи.

3-ій етап — узагальнено результати дослідження, проведене доопрацювання та підготовка тексту магістерської роботи, зроблено висновки до роботи, написано анотації, складено акти впровадження, рецензування роботи.

У третьому розділі **«Результативність виступів спортсменів збірної команди України у вправах МГ-5 та МГ-6 у четвертому періоді олімпійського руху»** проаналізовано результативність українців у цьому виді спорту в 4-му періоді Олімпійського руху (з 1992 до травня 2012 року). Передумовою визначення динаміки результатів саме у цих вправах є олімпійські нагороди Сухорукова Ю. та Айвазяна А. на Іграх XXIX Олімпіади в м. Пекін [34,57].

Період з 1992 по сьогоднішній день для більшої об'єктивності нами умовно розділено на 5-ть циклів, що відповідають проведенням Іграм Олімпіад [34].

- 1) 1992 по 1996 роки Ігри XXVI Олімпіади в м. Атланта
- 2) 1997-2000 роки Ігри XXVII Олімпіади в м. Сідней
- 3) 2001-2004 роки Ігри XXVIII Олімпіади в м. Афіни
- 4) 2004-2008 роки Ігри XXIX Олімпіади в м. Пекін
- 5) 2008- до травня 2012 року.

Розглядалося до травня 2012 року, з останнім Кубком світу в м. Лондон, дві олімпійські вправи МГ-5 та МГ-6 які виконуються з малокаліберної гвинтівки на дистанції 50м в олімпійській програмі і потребує найвищого рівня спортивної майстерності від спортсмена у зв'язку зі складністю виконання [1,51,57].

МГ-5 жіноча вправа, з трьох положень, лежачи, стоячи, з коліна у вказаній послідовності та має у складі виконання 60-ти залікових пострілів по 20-ть пострілів з кожного положення [10,17,21].

МГ-6 вправа чоловіча, з трьох аналогічних положень , що і у вправі МГ-5 тільки містить 120 залікових пострілів у своєму складі по 40-к з кожного положення [20,22,30].

Було взято за приклад чотирьох провідних спортсменів в Українській національній збірній команді. Які приймали частково чи у повній мірі участь у всіх головних змаганнях цих років [68].

В четвертому періоді (1992-1996 рр.) Олімпійського руху , Україна була на четвертій позиції в рейтингу серед країн світу по результативності виступів збірних команд на головних рейтингових змаганнях світу (рис.3.3). Це місце вона поділяла з двома нагородами у вправі МГ-5, залишивши позаду Кореєю та Польщу, які набрали по одному призовому місцю в сезоні, проте мали як і Україна набрані бали за кількістю учасників в фіналах. Дві медалі, які були завойовані українськими спортсменками - це бронза на Чемпіонаті Світу в м. Мілан в серпні 1994 року та, бронза на передодні Олімпіади, Кубок Світу в м. Мілан в червні 1996 року, дві нагороди були завойовані Лесків Л.. Фаворитка за кількістю завойованих нагород в цьому періоді була Росія, на Іграх XXVI Олімпіади в м. Атланта, російська спортсменка Герасименюк Ірина, виборола срібну нагороду, в цьому періоді вона два рази була призеркою. Українські спортсменки на олімпійській арені посіли восьме та дев'яті місця в турнірних таблицях. (Рис. 3.3) [58,64,68,70] .

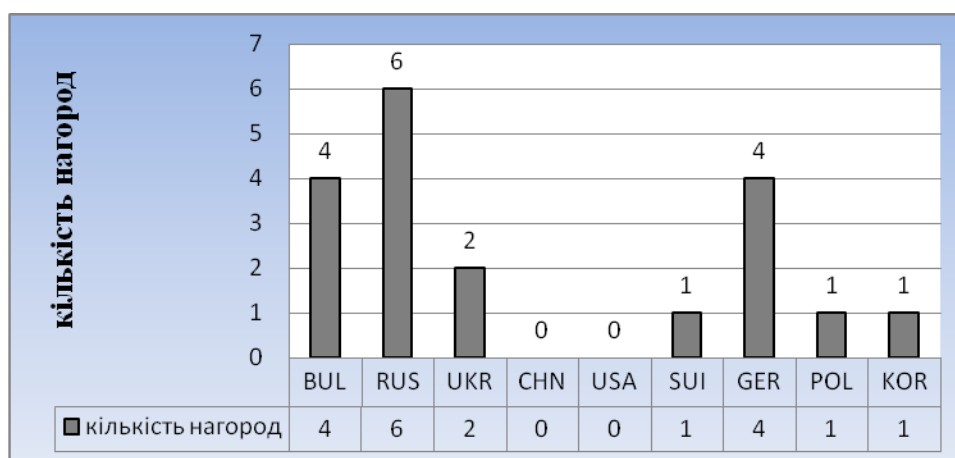

Рис. 3.3 Кількість завойованих нагород спортсменами збірних команд світу в першому циклі, 4-го періоду Олімпійського руху, у вправі МГ-5, 1992-1996рр.

В другому циклі 4-го періоду Олімпійського руху, спортсменками збірної команди України на головних рейтингових змаганнях світу вправі МГ-5, було здобуто: дві золоті нагороди, на Кубках Світу в м. Мілан 29.05-05.06.2000 року та м. Мюнхен 06-12.06.2000 року Кальниш Н. Спортсменки чотири та сім разів посідали 7 - 8 та 9 - 10 місця відповідно. Що характеризується стабільністю результатів, які демонструють спортсменки збірної команди України, та мають високі шанси на стабільне входження в фінальну вісімку. (Рис. 3.5) [58,68] .

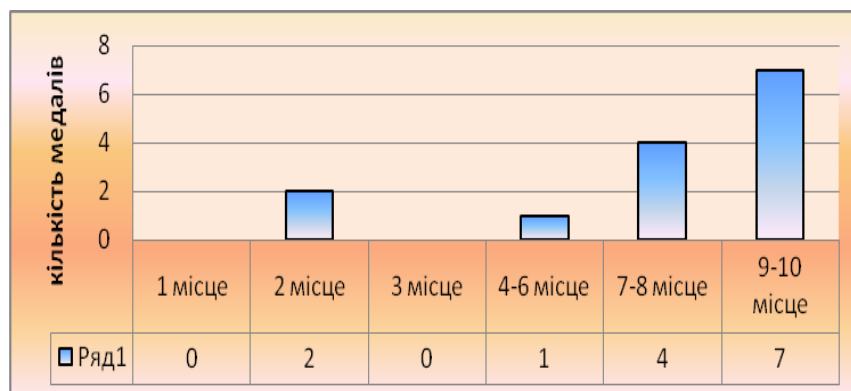

Рис. 3.5. Кількість завойованих нагород та місць на головних рейтингових змаганнях, спортсменками збірної команди України у вправі МГ-5 в другому циклі, 4-го періоду Олімпійського руху, 1997-2000рр.

В другому циклі (1997-2000 рр.), 4-го періоду Олімпійського руху, в рейтингу сильніших країн світу, який визначався за кількістю нагород завойованих національними збірними командами на головних рейтингових змаганнях світу. Перше місце вибороли спортсмени збірної команди Німеччини, які завоювали десять медалей. Найсильнішою спортсменкою Німеччини, є Pleyschifer Sonja вона шість разів була в призовій трійці, чотири рази першу, другу та третю . вона посідала першу сходинку серед найсильніших спортсменок у гвинтівці, світу за версією ISSF. Друге місце посіла Росія, дев'ять нагород, перший та другий номер національної збірної команди Росії посідали Герасименюк Ірина, два третіх місця, та Голдобіна Тетяна, перше, третє та друге на Олімпіаді [58,64,68,70] .

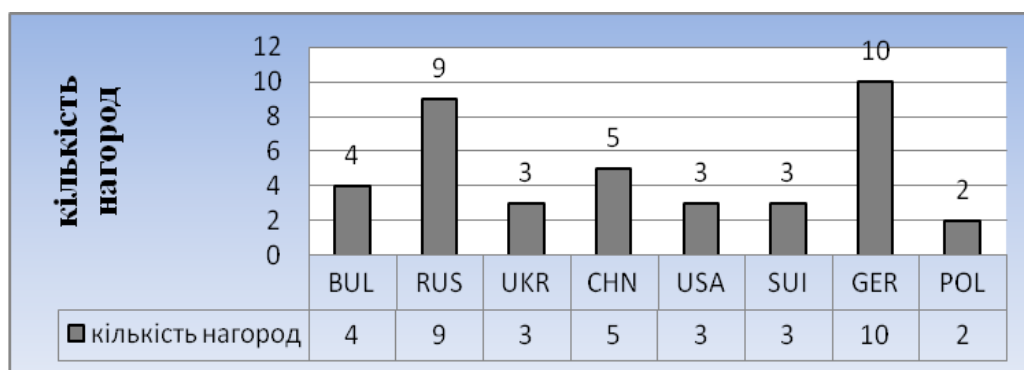

Рис. 3.6. Кількість завойованих нагород спортсменами збірних команд світу в другому циклі, 4-го періоди Олімпійського руху, у вправі МГ-5, 1997-2000рр.

Третє місце посіла збірна команда Китаю, п'ять нагород в їх арсеналі в цьому періоді, найсильніша їх спортсменка WangXiang вона була двічі першою та один раз другою. Четверте місце посіла Білорусія, чотири нагороди. П'яте місце посіла Україна, в її арсеналі два других місця на Кубках Світу в м. Мілан та м. Мюнхен в червні 2000 року. які посіла Кальниш Н. (Рис.3.6).

В цьому циклі спортсмени збірної команди України у вправі МГ-5 набрали п'ять нагород другого та третього гатунку. Було набрано вісім нагород в діапазоні четвертого – шостого місць, що демонструє високий рівень результатів спортсменок, та їх конкурентоспроможність. Та резерв який вони мають, тому що розриви між третіми та четвертими місцями іноді досягає в декілька десятків очок. Сьомих-восьмих місць було набрано шість раз, що підтверджує спроможність входження у фінал спортсменок збірної команди України (Рис. 3.8) [64,68,70].

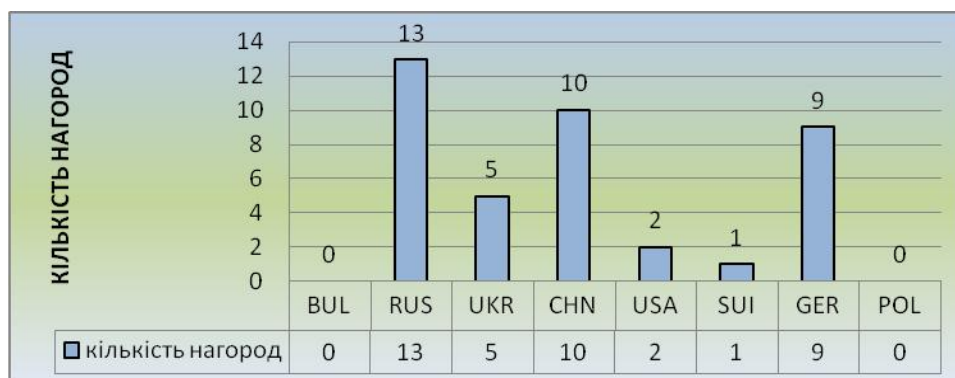

Рис. 3.9 Кількість завойованих нагород спортсменами збірних команд світу в третьому циклі, 4-го періоди Олімпійського руху, у вправі МГ-5, 2000-2004рр..

В третьому циклі найбільшу кількість нагород серед країн світу набрала Росія, на рахунку якої тринадцять місць першої трійки призерів на головних рейтингових змаганнях світу. Дев'ять нагород в тому числі і золото Ігор ХХУІІІ Олімпіади в м. Афіни, набрала Галкіна Л., її колега по команді Голдобіна Т. піднімалась на п'єдестал два рази. Друге місце по кількості набраних нагород у вправі МГ-5 посідає збірна команда Китаю, Wang Xiang яка чотири рази була в призерах, в тому числі і на Іграх ХХVІІІ Олімпіади в м. Афінах, де посіла третю сходинку. З дев'ятьма нагородами на третьому місці знаходиться збірна Німеччини. Фаворитом їх збірної за кількістю набраних медалей в цьому циклі є Pleyjschifer Sonja з чотирма завойованими нагородами. Україна знаходиться на четвертій позиції з п'ятьма медалями та відривом від збірної команди США у три нагороди. Кальниш Н. та Лесків Л. в цьому циклі набрали по дві нагороди, по два других та два третіх місця. Ще одну срібну нагороду до нашої скарбниці додала Давидова О. (Рис. 3.9) [58,64,68,70].

Ігри ХХІХ Олімпіади в м. Пекін проходили в серпні 2008 року. Де Україну представляли дві спортсменки у вправі МГ-5. Тіхова Д. яка відстріляла 577 очок та посіла двадцяту сходинку турнірної таблиці. Кальниш Н. з результатом 571 очко стала тридцять першою серед сорока трьох спортсменок-учасниць. Золоту олімпійську медаль виборола китаянка Du Li з результатом кваліфікації 589 очок та фінальною серією 101,3 бали, що в сумі їй принесло 690,3 очка. Срібло виграла Emons Katerina (CZE) з результатом кваліфікації 586 очок та фіналі 101,7 бала, 687,7 очка, випередивши на одну десяту результат Cru Zeglis Yaima (CUB) результат якої 588 в кваліфікації, та фіналі 99,6 бали(Рис.3.11) [58,70].

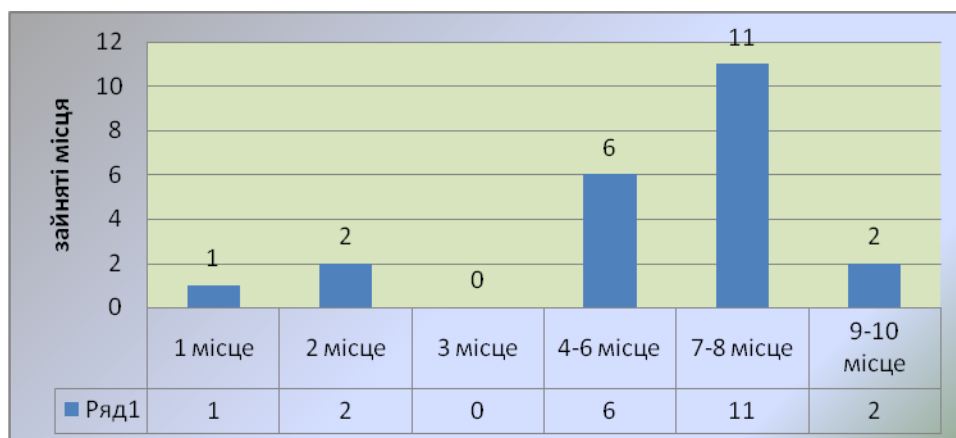

Рис. 3.11 Кількість завойованих місць на головних рейтингових змаганнях, спортсменками збірної команди України у вправі МГ-5 в 4-му циклі, 2004-2008рр.

В четвертому циклі Олімпійського Руху, спортсмени збірної команди України у вправі МГ-5, три рази виборювали нагороди першої трійки. Усі три рази нагороди завойовувала Кальниш Н., що демонструвало кращий її період виступів, завершальним етапом був виступ на олімпійській арені в м. Пекін, де вона з результатом 571 очко стала тридцять першою. Також можна зробити висновок з кількості виборених місць в діапазоні четвертих-шостих позицій, що демонструє резерв спортсменок на боротьбу за перші місця з кращими спортсменками світу. Одинадцять місць сьомого та восьмого гатунків, демонструє високу конкурентоспроможність українських спортсменок та достойні виступи на головних рейтингових змаганнях світу у фіналі (Рис. 3.12).

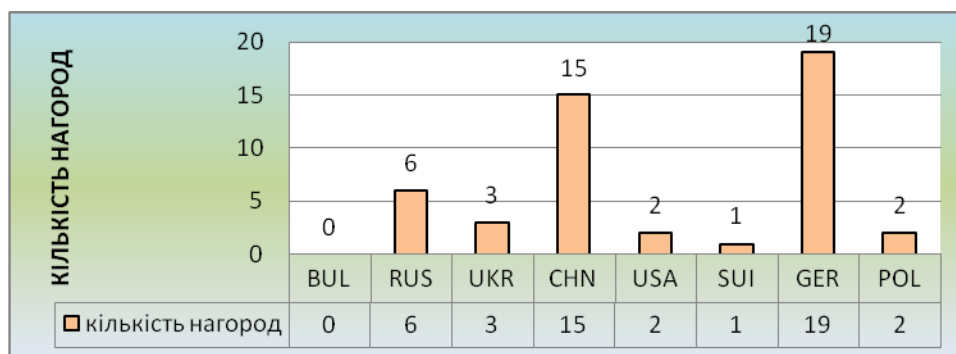

Рис. 3.12 Кількість завойованих нагород спортсменами збірних команд світу в четвертому циклі у вправі МГ-5, 2004-2008рр..

ВИСНОВКИ

1. Еволюційні правила змагань в стрільбі з малокаліберної зброї та зміни вимог до спортивно – стрілецького екіпірування, по відношенню до вимог 1984 року (використання апарату, який призначений для контролю спортивного екіпірування стрільків, удосконалення матеріалів для виготовлення костюмів та зброї тощо) спричинили до значного зростання результатів у стрільбі з малокаліберної гвинтівки.

2. Удосконалення чинників забезпечення та реалізації змагальної діяльності у стрільбі кульовій спричинило до змін у результативності виконання

вправ, зокрема змінено послідовність стрільби положень з лежачи, коліно, стоячи, на лежачи, стоячи та з коліна. Час виконання вправ з об'єднаного (у вправі МГ-6), розділили на кожне положення окремо.

3. Динаміка спортивних результатів провідних спортсменів України демонструє можливість на стабільне входження в фінальну вісімку в останні три олімпійські цикли (2000 – 2012 рр.). При стабільній демонстрації високих результатів Айвазяном А. та Сухоруковим Ю. в період 2004 -2008 рр., та посідання призових місць на головних рейтингових змаганнях світу, був продемонстрований позитивний виступ на Іграх ХХІХ Олімпіади в м. Пекін.

4. Показники результативності у вправі МГ-5 українських спортсменок відрізняються від еталонного результату, які посідали перші позиції, найменше відхилення у стрільбі лежачи, максимум досягає Шаріпова Д. 1,79%. Шитко Д. найменша похибка 0,87%. Лесків Л. становить 1,66%. У Лесків Л. найбільша прогалина результативності становить в стрільбі з положення коліно 2,95%. У стрільбі стоячи результативність стрільби 2,65%. У Шитко Д. в стрільбі з положення коліно також найвище відхилення 2,72%, в положенні стоячи становить 2,35%. У Шаріпової Д. значне відхилення становить 1,89% у стрільбі з положення коліно, в стрільбі стоячи в неї найвищий показник результативності серед цих трьох спортсменок 0,81%.

5. З кожним роком ISSF впроваджує зміни до правил змагань, це зумовлюється зростанням результатів та популярності кульової стрільби на міжнародному рівні. Значні зміни правил змагань були змінені на вимогу телебачення та фотографів. Зміни систем проведення фінальних серій зазнали вдосконалення, через високу щільність результатів. Це також обумовило включення в програму змагань полу фіналів. За період 1992 -2012 рр. були змінені розміри мішені та десятки

АНОТАЦІЇ

Козубенко М. Динаміка спортивних результатів провідних спортсменів у стрільбі з малокаліберної зброї за період 1996-2010рр.– Рукопис.

Дипломна робота на здобуття ступеня магістра за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт. – Чорноморський національний університет імені Петра Могили. – Миколаїв, 2019.

У роботі проведено аналіз науково-методичної літератури щодо розвитку та результативності стрільби в Україні.

Вперше охарактеризовано результативність провідних спортсменів збірної команди України та світу у стрільбі з малокаліберної зброї у вправі МГ-6 та МГ-5 у четвертому періоді олімпійського руху сучасності та проведено їх порівняльну характеристику.

Доповнено відомості про еволюційні особливості правил змагань, та підтверджено їх вплив на концепцію результатів провідних спортсменів у кульової стрільби як олімпійського виду спорту.

Ключові слова: динаміка, спортивні результати, стрільба, малокаліберна зброя.

Козубенко Н. Динамика спортивных результатов ведущих спортсменов в стрельбе с малокалиберного оружия за период 1996-2010гг. – Рукопись.

Дипломная работа на соискание степени магистра по специальности 017 – Физическая культура и спорт. – Черноморский национальный университет имени Петра Могилы. – Николаев, 2019.

В работе проведен анализ научно-методической литературы относительно развития и результативности стрельбы в Украине.

Впервые охарактеризована результативность ведущих спортсменов сборной команды Украины и мира в стрельбе с малокалиберного оружия в упражнении МГ-6 и МГ-5 в четвертом периоде олимпийского движения современности и проведена их сравнительная характеристика.

Дополнены ведомости про эволюционные особенности правил соревнований и подтверждено их влияние на концепцию результатов ведущих спортсменов в стрельбе как олимпийского вида спорта.

Ключевые слова: динамика, спортивные результаты, стрельба, малокалиберное оружие.

Kozubenko N. Dynamics of sports results of leading athletes in shooting with small-caliber weapons for the period 1996-2010. - Manuscript.

Master's degree diploma thesis on speciality 017 – Physical culture and sport. – Petro Mohyla Black Sea National University. – Mykolaiv, 2019.

The paper analyzes the scientific and methodological literature on the development and effectiveness of shooting in Ukraine.

For the first time, the performance of the leading athletes of the national team of Ukraine and the world in shooting with small-caliber weapons in the exercise MG-6 and MG-5 in the fourth period of the Olympic movement of modernity was characterized and their comparative characteristics were carried out.

Added statements about the evolutionary features of the rules of the competition and confirmed their influence on the concept of the results of leading athletes in the shooting as an Olympic sport.

Keywords: dynamics, sporting results, shooting, small-caliber weapons.